

دکتر مهدی رجبعلی پور؛ ریاضی دان و دانشمندی چندبعدی

● رضا حیدری قزلجه، استادیار دانشگاه فرهنگیان تهران ● تصویرگز سام سلماسی
 ▲ با اسکن رمزینۀ مقابل می‌توانید نماهنگ برنامهٔ نگیں، ویژهٔ دکتر رجبعلی پور را مشاهده کنید.

۱ **شهربانو و همسرش قوام** در کرمان زندگی می‌کردند. در ۱۶ خرداد سال ۱۳۲۴ خورشیدی، اولین فرزند شهربانو به دنیا آمد و نامش را مهدی گذاشتند. مهدی قبل از رسیدن به شش سالگی، پدر را از دست داد. آموزش مدرسه‌ای را از سال ۱۳۳۰ در پرورشگاه صنعتی شروع و تا پایان کلاس یازده در کرمان زندگی کرد. وی در ۱۷ سالگی عازم تهران شد. با آنکه در آزمون ورودی دانشکدهٔ نظامی با رتبهٔ ۲ پذیرفته شده بود، اما تصمیم گرفت کلاس دوازدهم را در دبیرستانی در تجریش بگذراند تا دیپلم بگیرد. سپس با شرکت در آزمون سراسری، وارد رشتهٔ ریاضی دانشگاه تهران شد. البته در آن زمان مهدی اطلاع چندانی در مورد تحصیلات عالی نداشت. او قصد داشت با انتخاب یک شغل دم‌دستی برای خود، وارد بازار کار شود. اما شهربانو اصرار داشت که پسرش حتماً به دانشگاه برود. بعدها، مهدی رجبعلی پور در جایی بیان کرد که: «من نمی‌دانم آخر این مادر روستایی عزیز من چه می‌دانست دانشگاه یعنی چه؟ او خودش را به آب و آتش زد تا من وارد دانشگاه تهران شوم».

۲ **مهدی رجبعلی پور** در مورد نحوهٔ جذب خود به ریاضیات می‌گوید: چون از ۵ سالگی به مکتب رفته بودم، در مدرسه مشکلی با دروسی مثل فارسی و عربی نداشتم. تنها درسی که از آن می‌ترسیدم، ریاضی بود! دلهرهٔ من از این درس تا کلاس هفتم ادامه داشت؛ در کلاس دوم سر کلاس ریاضی بدجوری تنبیه شدم. در کلاس چهارم هم از این درس تجدید شدم و حتی در شهر یور با ارفاق قبول شدم. اما جبر کلاس هشتم مرا مجذوب ریاضیات کرد؛ به طوری که تمام مسائل ریاضی سال‌های قبل را هم به طریق جبری حل کردم و به کمک آن به راز راه‌حل‌های معلم‌انم پی بردم.

۳ در سال ۱۳۴۵ دورهٔ کارشناسی را به پایان رساند و عازم شیراز شد تا تحصیلات تکمیلی خود را در بخش ریاضی دانشگاه شیراز آغاز کند. در سال ۱۳۴۷ موفق به کسب مدرک کارشناسی ارشد از این دانشگاه شد و به عنوان مربی ریاضی در همین دانشگاه به مدت دو سال مشغول تدریس گردید. ایشان در سال ۱۳۴۹ از دانشگاه تورنتو کانادا پذیرش گرفت و با دریافت رتبه (بوس) تحصیلی به کانادا رفت. در سال ۱۳۵۲ موفق به اخذ مدرک دکترای ریاضی گردید و به مدت سه سال در دانشگاه دالهاوزی کانادا به عنوان پژوهشگر دورهٔ پسادکتری کار کرد. سپس در سال ۱۳۵۵ به ایران آمد و پس از چند سال تدریس در دانشگاه مازندران، به دانشگاه کرمان منتقل شد و سال ۱۳۶۳ به مرتبهٔ استادی ارتقا یافت. در واقع، ایشان اولین استاد تمام دانشگاه شهید باهنر کرمان بود و تا زمان بازنشستگی در سال ۱۳۸۵ در همین دانشگاه خدمت نمود.

۴ **دکتر رجبعلی پور** چندین دوره فرصت مطالعاتی را در دانشگاه‌های دالهاوزی و تورنتو کانادا و همچنین مرکز بین‌المللی فیزیک نظری عبدالسلام در ایتالیا گذرانده است. ایشان به جستجوگری در شاخه‌های مختلف دانش علاقه‌مند است. تنوع

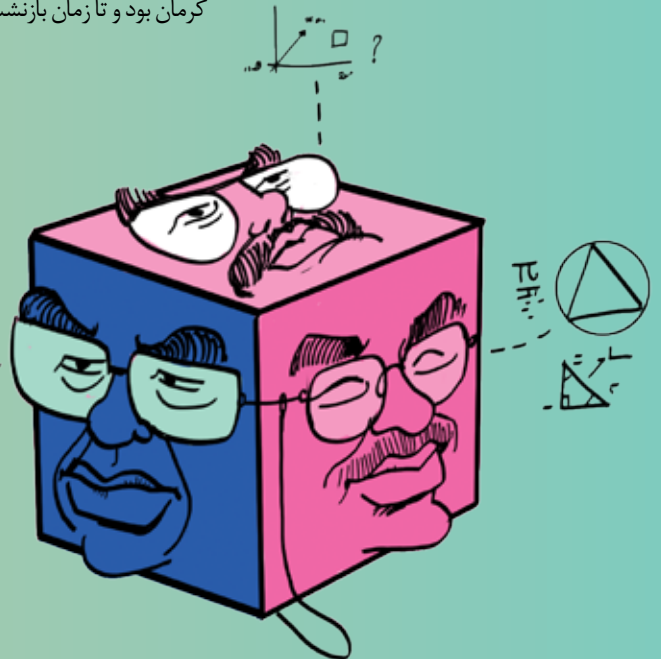

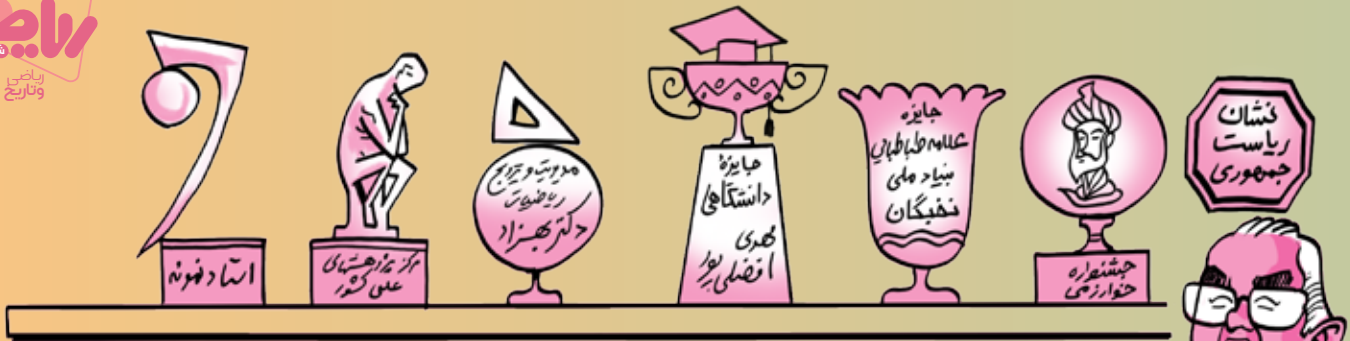
آثارشان هم نشان‌دهندهٔ این موضوع است. او علاوه بر حوزهٔ تخصصی خود در ریاضی، آثار چشم‌گیری در تاریخ ریاضی، تاریخ علم، آموزش ریاضی و زبان‌شناسی دارند. رجبعلی پور به عنوان «چهرهٔ ماندگار عرصهٔ ریاضیات» در نخستین همایش چهره‌های ماندگار در سال ۱۳۸۰ معرفی شد. ایشان «عضو پیوستهٔ فرهنگستان علوم ایران» و «عضو وابستهٔ فرهنگستان زبان و ادب فارسی» و همچنین عضو ارشد مرکز بین‌المللی فیزیک نظری عبدالسلام در ایتالیا هستند. همین چند مورد، نشان‌دهندهٔ گوشه‌ای از شخصیت چندبعدی رجبعلی پور است.

$$\frac{(x,y)}{x^2+y^2}$$

$$f(x,y) = x^2 + y^2$$

$$\sqrt{x^2+y^2}$$

۵) استاد در سمت‌های مختلفی منشاء خدمات ارزنده بوده است؛ از جمله: رئیس انجمن ریاضی ایران، معاون پژوهشی دانشگاه کرمان، رئیس دانشکده علوم دانشگاه کرمان، رئیس مرکز تحقیقات جنوب شرق ایران، رئیس مرکز پژوهشی ریاضی ماهانی، رئیس بخش ریاضی دانشگاه کرمان، دکتر رجبعلی پور، به عنوان استاد نمونه دانشگاهی و کشوری برگزیده شده‌اند. همچنین ایشان برنده نشان ریاست جمهوری و جوایز بسیاری بوده‌اند؛ مثل جایزه جشنواره خوارزمی، جایزه علامه طباطبائی بنیاد ملی نخبگان، جایزه دانشگاهی مهندس افضلی پور، جایزه مدیریت و ترویج ریاضیات دکتر بهزاد از طرف انجمن ریاضی ایران و جایزه مرکز پژوهش‌های علمی کشور. رجبعلی پور، سردبیر خبرنامه (بولتن) انجمن ریاضی ایران و عضو هیئت تحریریه مجلات مختلف مثل «نشر ریاضی»، «رشد آموزش ریاضی» و «مجله علوم پایه جمهوری اسلامی ایران» بوده‌اند. استاد در فعالیت‌های مختلف علمی و اجتماعی شرکت داشته است. در سال ۱۳۷۹ خورشیدی مطابق سال ۲۰۰۰ میلادی که از طرف اتحادیه جهانی ریاضی، سال جهانی ریاضیات اعلام شد، با همت دکتر رجبعلی پور و همسرشان خانم بتول باقری که دبیر ریاضی بودند، «خانه ریاضیات کرمان» با هدف ترویج ریاضی و عمومی کردن آن تأسیس شد.

۷) دکتر مهدی بهزاد، یکی از اساتید رجبعلی پور در دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه شیراز بوده است. او تعریف می‌کند که روزی مسئله دشواری را با جواب به رجبعلی پور دادم تا آن را خوب بخواند و در جلسه بعد برای سایر دانشجویان توضیح دهد. رجبعلی پور در جلسه مورد نظر راه حل دیگری را برای آن مسئله ارائه داد که بسیار ساده‌تر و قابل فهم‌تر از راه حل من بود. وقتی پرسیدم این جواب را از کجا آورده‌ای؟ در جوابم با لهجه کرمانی گفت: «از خودم است. اگر من راه حل مسئله‌ای را نفهمم، خودم راه حل دیگری برای آن پیدا می‌کنم». استاد رجبعلی پور انسان کمال‌گرایی است. ایشان تعریف می‌کنند: «هر چیزی که جلویم می‌گذاشتند، می‌گفتم باید آن را به طور کامل انجام دهم. مثلاً یک کتاب ریاضی را که انتخاب می‌کردم، باید کامل می‌خواندم. این خاطرات و زندگی گذشته من است.»

۶) با توجه به نقش دکتر رجبعلی پور در ریاضیات ایران، به ویژه در زمینه «جبر خطی و کاربردهای آن»، در سال ۱۳۹۰ انجمن ریاضی ایران برای تجلیل از وی، «جایزه مهدی رجبعلی پور» را تصویب کرد. این جایزه به صورت دوسالانه به فرد یا افراد برگزیده اهدا می‌شود. دکتر رجبعلی پور تاکنون استاد راهنمای حدود ۴۰ دانشجوی کارشناسی ارشد بوده و همچنین هدایت ۲۱ رساله دکتری رشته ریاضی را بر عهده داشته است. آثار مکتوب دکتر رجبعلی پور هم پرشمار است؛ چاپ بیش از ۸۰ مقاله در مجلات ریاضی معتبر بین‌المللی، ارائه چندین مقاله در اجلاس‌های داخلی و خارجی، انتشار بیش از ۲۵ مقاله به زبان فارسی در زمینه تاریخ ریاضی، تاریخ عمومی و موضوعات ترویجی ریاضی.

۸) اگر کسی حتی یک مکالمه کوتاه با دکتر رجبعلی پور داشته باشد، با او احساس راحتی و خودمانی بودن خواهد کرد؛ چرا که در همان ملاقات اول، از نوع برخورد و احوال‌پرسی گرم استاد متوجه خواهد شد که با یک انسان بسیار فروتن و صمیمی مواجه است. رجبعلی پور، در واقع آموزگار اخلاق و استادی باصفاست که با آرامش کامل، درس زندگی کردن را به اطرافیانش می‌آموزد. به گواه شاگردانش، توکل داشتن به خدا و امید به کمک و رحمت الهی، از مهم‌ترین توصیه‌های استاد است. همچنین، اجتناب از بزرگ‌نمایی و پرهیز از صحبت‌های بدون دلیل و منطق از دیگر آموزه‌های ایشان می‌باشد. موفقیت بیش از پیش استاد را از خداوند متعال خواستاریم و برایشان آرزوی سلامتی داریم.

۹) معما: روزی کلاغی به یک دسته کبوتر رسید. از یکی از کبوتران پرسید، شما چند نفر هستید؟ کبوتر گفت: «ما و ما و نصف ما و نیمه‌ای از نصف ما، گر تو هم با ما شوی، ما جملگی ۱۰۰ می‌شویم». تعداد کبوتران چند تا بوده است؟ سعی کنید این معما را به روش جبری حل کنید.

برای دیدن پاسخ معما رمزین را اسکن کنید.

منبع:

بنیاد نخبگان استان کرمان. (۱۳۹۵). طواف شمع. شماره ۴. دفتر الگوسازی و تکریم. معاونت فرهنگی بنیاد ملی نخبگان.

